

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОГЕЗІЇ В АНГЛОМОВНОМУ МУЛЬТФІЛЬМІ TORILL KOVE "THE DANISH POET"

Калитюк Л.П., Турта Ю.П.,

Київський університет імені Бориса Грінченка

Наукова стаття є спробою визначити особливості вживання мовних засобів, які забезпечують формальну зв'язність англomовного мультфільму Торіла Кове "The Danish Poet". Під час дослідження було встановлено, що мультфільм містить подвійне нашарування ідей: експліцитної — життєві пригоди датського поета Каспера та імпліцитної — випадок. Перша забезпечується як лексичними, так і граматичними когезивними засобами, які помітно щільно подані в матеріалі. Імпліцитна ідея виражена лейтмотивом «випадок» і проявляється у здебільшого матеріально тотожному повторі перших і останніх хвилин мультфільму, роблячи всю стрічку налаштованою під зазначену імплікатуру.

Ключові слова: лексична когезія, граматична когезія.

Научная статья является попыткой определить особенности использования языковых средств, обеспечивающих формальную связность англоязычного мультфильма Торилла Кове "The Danish Poet". В ходе исследования было выявлено, что мультфильм содержит двойное наложение идей: эксплицитную — жизненные приключения датского поэта Каспера и имплицитную — случай. Первая воплощается как лексическими, так и грамматическими когезийными средствами, которые заметно плотно представлены в исследуемом материале. Имплицитная идея выражена лейтмотивом «случай» и проявляется в преимущественно материально тождественном повторении первых и последних минут мультфильма, таким образом сосредотачивая всю ленту вокруг указанной имплицатуры.

Ключевые слова: лексическая когезия, грамматическая когезия.

This scientific investigation seeks to trace the particularities of cohesive means used for providing formal integrity of the English cartoon by Torill Kove "The Danish Poet". We hold that the above-mentioned cartoon is intentionally built to implement two ideas (implicit and explicit). The explicit idea is carried out by describing Kasper's love-life story and it relies heavily on lexical and grammatical cohesive means. Being main, the implicit idea 'chance' is fulfilled by repetition of the initial and final fragments of the cartoon, thus making the whole cartoon focus on implicit, underlying thought. And thus cohesion plays the leading role in shaping the cartoon.

Key words: lexical cohesion, grammatical cohesion.

За умов посиленої комунікації, нівелювання кордонів та відстаней між комунікантами за останні десятиліття в лінгвістичній дискурсологічній парадигмі посилюється інтерес до мовлення, позначеного лаконічністю та продуманою структурною організацією, зокрема мовних одиниць, що забезпечують зв'язність мовлення, органічним складником якого є когезія. Розуміння тексту не в останню чергу залежить від експлікатур та імплікатур, які, у свою чергу, є взаємозалежними. Порушення балансу повтореного і не повтореного впливає на ступінь розуміння тексту. Тому вивчення структурної організації останнього перебуває у фокусі уваги лінгвістики у зв'язку з необхідністю лінгвістичного осмислення механізмів породження і функціонування текстів. Тож аналіз когезивних засобів, прямо

причетних до аранжування текстів, становить непересічний науковий інтерес і зумовлює **актуальність** такої розвідки.

Мета дослідження — встановити ступінь представленості когезії, вираженої лексичними та граматичними засобами англійської мови, на матеріалі мультфільму "The Danish Poet". Вибір цього мультфільму для дослідження зумовлений низкою міркувань. По-перше, його автори були нагороджені престижною премією «Оскар», що свідчить про високий рівень створення цієї стрічки. По-друге, побіжний перегляд вказаного мультфільму дозволив припустити, що за простотою викладу прихована потужна лейтмотивна ідея, яка виводиться через експліковані, часто повторювані матеріально (не)тотожні мовні одиниці (когезивні засоби). Отже, **завдання** цієї роз-

відки полягає в: 1) уточненні терміна «когезія», 2) окресленні його змісту, 3) встановленні функції когезивних засобів, зокрема їх ролі в забезпеченні успішності тексту (транскрипту).

Перші хвилини мультфільму є ніби відстороненими від подальшого розгортання сюжету. У них ідеться про те, що наратору здається, ніби всі люди — це маленькі насінини, які плавають у відкритому космосі й чекають на всиновлення батьками, котрі знайомляться випадково, і немає жодної логіки й сенсу в тому, як вони знаходять одне одного. Наступні хвилини мультфільму швидко відволікають увагу глядача на іншу тему — життєву історію датського поета на ім'я Каспер Йоргенсен, який у пошуках натхнення вирушив з Данії до Норвегії, щоб зустрітися там з відомою письменницею Сігрід Ундсет. Однак після прибуття в цю країну він зустрічає Інгеборг, дочку фермера, і вони закохуються. Поет пропонує їй одружитися, але виявляється, що дівчина вже заручена з сусідським хлопцем, якого їй обрав батько. На знак кохання до Каспера вона дає обітницю не стригти волосся до того часу, поки закохані знову не зустрінуться. Спустошений та невтішний хлопець повертається в Данію. Пізніше чоловік Інгеборг помирає внаслідок нещасного випадку, і жінка надсилає листа Касперу. Однак листоноша так і не довозить послання, тому що губить його на шляху до Данії. Та от помирає письменниця, з якою хотів зустрітися Каспер. І він та Інгеборг їдуть до Сігрід Ундсет на похорон, там закохані нарешті возз'єднуються. Вони одружуються та переїжджають жити до Копенгагена. Інгеборг так і не стриже волосся, яке вже надто довге і за яке врешті Каспер перечіплюється, ламаючи собі пальця. Остання подія змушує Інгеборг запросити з Норвегії дівчину, котра свого часу дбала про зачіску героїні. На шляху до Копенгагена перукарка займає у потязі єдине вільне місце біля хлопця, який прямує до Каспера у пошуках натхнення. Останні хвилини мультфільму є потужною катафорією і майже дослівно повторюють перші хвилини цієї стрічки, даючи зрозуміти глядачеві, хто є батьками наратора. Тобто тієї насінини, яка була у космосі й чекала, поки через неймовірну низку випадкових збігів її батьки нарешті зустрінуться. Мультфільм дає відчуття, що за наївними експлікатурами прихована потужна імплікатура: «наше життя — це результат випадкового збігу обставин». “The Danish Poet” побудовано на щільному залученні когезії, яка потужно тримає сюжет, і все обертається навколо лейтмотивної ідеї: “*My parents met completely by chance*”.

Когезія (від *латин.* *cohaesus*, що означає бути зв'язаним, сполученим, зчепленим, примикати) позначає структурно-граматичний різновид зв'язаності тексту. Термін запозичений із фізики й уведений в обіг лінгвістики мовознавцями Р. Бонграндом, В. Дресслером, М. Халлідеем [3; 4].

Основними видами та засобами вираження когезії, які забезпечують реалізацію когерентності й за допомогою яких відбувається зв'язок між елементами тексту, є граматичними, лексичними, синтаксичними, логічними, стилістичними, асоціативними тощо, на основі їх і виокремлюють відповідні зразки когезії [2].

Когезія реалізується в тексті через граматичні та лексичні зв'язки [2, 6]. У такому разі її можна поділити на граматичну та лексичну. Граматична когезія включає в себе такі граматичні засоби, як посилення, заміну, еліпсис та сполучники, в той час як лексична поділяється на повторення (*reiteration (repetition, synonymy)*) та словосполучення (*collocation (cooccurrence of lexical items)*).

Як було зазначено, мультфільм містить помітну кількість лексичних та граматичних засобів, які можна трактувати як когезію. У табл. 1

Таблиця 1

КІЛЬКІСНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ВЖИВАННЯ КОГЕЗІЇ У МУЛЬТФІЛЬМІ “THE DANISH POET”

Граматична когезія	Кількість у тексті
Посилання (<i>references</i>)	104 (44 %)
Лексична когезія	60 (26 %)
Сполучник (<i>Conjunction</i>)	50 (21 %)
Еліпсис (<i>ellipsis</i>)	20 (9 %)

представлено кількісне співвідношення вживання видів граматичної когезії. У короткометражному мультфільмі “The Danish Poet” засвідчена найвища питома вага вживання посилань, які складають 44 % тексту.

Граматична когезія буває анафоричною та катафоричною. Анафора суттєво представлена у досліджуваному матеріалі. Вона виражена за допомогою особових займенників (*she, he*), які складають більшу частину посилань — 15 % у тексті, та присвійних (*her, his*), що становить 8 %.

Посилання в “The Danish Poet” наявні в кожному реченні. Однак більшість з них є анафоричними. Розглянемо приклад (1). Займенники “*he*” анафорично посилаються на ім'я героя *Kasper* та *Peter*. А займенники “*she*” — з референтами “*Sigrid Undset*”, “*Ingeborg*” та “*Vreslimae*”. Анафоричне посилання “*Danish*” стосується референта “*Sigrid Undset*”. Наприклад:

(1) “*Kasper began to research Norwegian holiday possibilities. At the library he came across a book called ‘Scandinavian Confusion’ about famous Swedes who were actually Norwegian and famous Norwegians who were actually Danish, and so on. This is how he discovered the Norwegian writer Sigrid Undset who was originally Danish. She had written the epic novel*

'Kristin Lavrans Datter' and had won the Nobel Prize for Literature" (01:37-02:02).

Лексична когезія у мультфільмі виражається за допомогою реітерацій та колокацій. Однак у "The Danish Poet" засвідчені лише повторення, які складають 26 % від усієї когезії в транскрипті. На *рис. 1* зображено співвідношення вживання когезійних засобів у досліджуваному мультфільмі. Найбільш частотними виявилися посилання — 44 % і повторення — 26 %.

КІЛЬКІСТЬ ВЖИВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОГЕЗІЇ В МУЛЬТФІЛЬМІ "THE DANISH POET"

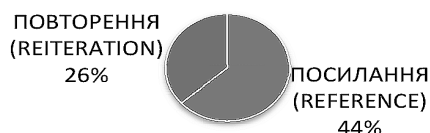

Рис. 1

Реітерація є формою лексичної когезії, яка являє собою повторення лексичних одиниць. Вона є найбільш прямим та очевидним джерелом лексичної когезії. Реітерацію часто називають повторенням.

Розглянемо приклад (2), в якому засвідчено повторення слова *parents*, що вказує на значимість батьків у житті наратора. Тут спостерігаємо повторення минулого часу *used to, was adopted, we were, process was random, there was no rhyme, was right, met* і т. д., що справляє враження часового зсуву до минулого, й глядач перебуває в очікуванні певного результату минулих подій. У мовленнєвій практиці традиційним є опис загальнолюдських цінностей у теперіш-

ньому часі. У цьому мультфільмі все представлено навпаки. Минулий час використовується для того, щоб показати, наскільки плінними є загальнолюдські цінності. Виникає відчуття, що у "The Danish Poet" протиставляється старе і нове. До того ж, наприклад:

(2) "I used to think that everyone was adopted from outer space, that before **we were born we were just little seeds** <...>" (00:03-00:10).

"The selection process was random and there was no rhyme or reason as to who our **parents** would be. In a way I was right because our chance to be born hinges on our **parents'** meeting. My **parents** met completely by chance..." (00:16-00:48).

Отже, когезія є найважливішим компонентом творення тексту. В мультфільмі вона потужно представлена з найбільшою часткою у посиланнях — 44 %, сполучниках — 21 % та повтореннях — 26 %. Нанизування останніх у канву оповіді утримує увагу реципієнта, скріплюючи всі частини питомого тексту. Повторення — це свого роду посилання, які допомагають сприймати сюжет, героїв та події. Ідейна завершеність, композиційна зв'язність усіх частин мультфільму досягається першою і останньою хвилинами, які майже дослівно повторюють одна одну, неочікувано розкриваючи батьків оповідача. Таким чином глядач усвідомлює імпліцитну ідею про те, що життя — це суцільний ланцюжок випадковостей, іноді ірраціональних, абсурдних, різнопланових.

Весь мультфільм являє собою когезійну сукупність близько та віддалено розташованих одиниць, які здійснюють потужну зв'язність досліджуваного тексту. Власне якість тексту, напевно, відіграла головну роль в тому, що "The Danish Poet" отримав Оскара.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык / Ирина Владимировна Арнольд. — Москва : Наука, 2002. — 384 с.
2. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / Илья Романович Гальперин. — Москва : КомКнига, 2006. — 144 с. — (Изд. 4-е, стереотипное).
3. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О.О. Селіванова. — Полтава : Довкілля, 2006. — 716 с.
4. Halliday M.A.K. and Hasan R. Cohesion in English / M.A.K. Halliday, R. Hasan. — London : Longman, 1976. — 374 p.
5. Tanskanen Sanna-Kaisa. Collaborating towards Coherence: Lexical Cohesion in English Discourse / Sanna-Kaisa Tanskanen. — Amsterdam : John Benjamin Publishing, 2006. — 146 p.